

Tien geboden van het nieuwe tv-kijken

De nieuwe generatie televisiediensten biedt consumenten meer keuze- en kijkvrijheid, maar ook verwarrende beperkingen. Wat mag wel en wat mag niet? En wie bepaalt dat?

Marc Hijink 7 december 2016

Ooit was het ongeleefd als de visite al tijdens het NOS-journaal aanbelde. Storen tijdens een belangrijk programma, dat deed je niet. Maar de tv dicteert het verloop de avond allang niet meer. Je zapt terug in de tijd met 'begin gemist' en 'programma gemist', of kijkt je favoriete serie vooruit. De Nederlandse tv-kijker wordt overspoeld met nieuwe manieren om programma's en series te consumeren. Lineair kijken - ouderwets zappen door een rijtje zenders - krijgt concurrentie van nieuwe spelers die je tot een week terug laten kijken. Zij werken over the top, zoals dat heet: een online tv-pakket dat losstaat van de settopbox van de kabelaar of internetleverancier.

Naast KPN's tv-dienst Play en Knippr (van T-Mobile Nederland) komt ook provider Youfone met een losse tv-dienst. NLZiet, een samenwerking tussen de publieke omroep (NPO), RTL en SBS, was een herhaalkanaal, maar is van plan om ook live-tv door te geven daarmee een volwaardige vervanger voor het standaard tv-pakket te worden.

Als reactie op die concurrentie vernieuwen ook de grootste tv-aanbieders, Ziggo en KPN, hun tv-diensten. Net als KPN wil Ziggo de grote leveranciers van on-demand-televisie via de eigen settopbox aanbieden. Het gaat in eerste instantie om Netflix, dat is doorgedrongen tot ongeveer een kwart van de Nederlandse huishoudens. Netflix krijgt er naar verwachting deze maand een grote concurrent bij, als Amazon zijn tv-dienst Prime ook in Europa beschikbaar maakt. Ook met originele, niet te missen series. En ook 'over the top'.

Mooi, al die keuzevrijheid en al dat aanbod. Jij bepaalt wanneer je kijkt, op welk apparaat en op welke plek. Toch zijn de nieuwe tv-diensten nog altijd beperkt in de manier waarop ze de programma's, de zenders en de reclames tussendoor aanbieden.

Zappend door zeven dagen programma-aanbod, de standaard voor de gemist-diensten, duiken verwarrende restricties op. Waarom kun je het ene programma wel vanaf het begin terugkijken en het andere niet? Waarom kun je soms wel en soms niet door reclames heen spelen? Waarom mag je niet altijd beeld vanaf je telefoon naar het grote tv-scherm sturen?

Voorbeelden van beperkte rechten van tv-diensten

Hoe meer functies de tv-kijker erbij krijgt, des te meer er geregeld moet worden. De doorgevendende partijen - kabelaars en losse tv-diensten - onderhandelen met de zenders die de programma's inkopen. Niet alleen over wat er te zien is, maar ook hoe. Wil je *GTST* op je mobiel terugkijken, live op tv, of alvast de volgende aflevering inzien? Elke optie is een nieuw recht en daarvoor moet betaald worden.

Zenders als NPO, RTL en SBS bepalen welke functies werken en hoeveel dat kost. Zij zijn daarbij afhankelijk van de licenties die zij bij hun leveranciers afnemen, zoals producenten en rechthebbenden van buitenlandse tv-programma's: wat je niet hebt, kun je ook niet (door-)verkopen. De contentmakers zijn dus machtig, maar niet oppermachtig omdat ze zenders en kabelaars nodig hebben om publiek te bereiken.

NRC sprak met belanghebbenden uit de wereld van tv-distributie over dit onderhandelingsspel. Praten over de bedragen die daarmee gepaard gaan, is not done. Wel beamen ze dat achter de handel in tv-licenties een wirwar aan rechten en plichten schuilgaat, die complexer wordt zodra nieuwe technologie beschikbaar is. Vrijwel elke kijkmogelijkheid is te koop, de opties zijn tot in het kleinste detail uitgesplitst. Zelfs doorgifte via het nog niet-bestaande 5G-netwerk wordt besproken. De licentietarieven verschillen per exploitant. Marktleider Ziggo heeft vier miljoen tv-kijkers, veel meer dan een beginnende losse tv-dienst. Zo'n belangrijk distributiekanaal kunnen de zenders niet missen, dus kan Ziggo zelf ook eisen stellen bij de onderhandelingen. Verhoudingsgewijs betalen nieuwkomers meer voor hun doorgiftelicenties. Beginnende diensten moeten ook garanties bieden voor het minimale aantal kijkers, anders gaan de tarieven alsnog omhoog.

Wat mag er nu wel en wat mag er niet?

Dit zijn de tien geboden van online tv:

1. Gij zult geen reclame doorspoelen

Als je zelf een programma opneemt op een settopbox of in de cloud, kun je door de reclame heen spoelen. Voor het terugkijken gelden andere wetten. RTL eist dat kijkers in de herhaling alsnog een reclameblok zien dat je niet kunt overslaan. Zo beschermt de commerciële omroep haar inkomstenstroom. Nadeel: je kunt door die beperking vaak niet vooruitspoelen in het programma zelf. Daar wordt aan gewerkt, is de belofte. Idem dito: Knippr laat je niet heen- of terugspoelen. Overigens dwingt ook NPO reclame af, in de gratis webversie van Uitzending Gemist.

2. Gij zult de gegevens over uw kijkgedrag delen

Je kijkt niet alleen, je wordt ook bekeken. Vergeleken met het analoge verleden leveren digitale televisiediensten veel meer gedetailleerde gegevens over kijkgedrag op. Per huishouden, per consument en zelfs per apparaat is te herleiden welke programma's populair zijn. Die gegevens worden geanonimiseerd en gedeeld met de zenders, in de vorm van maandelijkse rapportages. Het is waardevolle informatie voor adverteerders. Met alle kijkdata hebben tv-diensten de mogelijkheid zelf reclameblokken in te vullen. Het kijkgedrag dient ook om aanbevelingen te tonen voor andere programma's. Zo leiden ze je naar het video-on-demand-aanbod, dat een hogere winstmarge heeft. Ook (financieel) interessant: de 'stoute' extra kanalen zoals Meiden van Holland.

3. Gij zult geen Amerikaanse series terugkijken

Een van de redenen waarom vrijwel alle programma's van de publieke omroep via 'Uitzending Gemist' zijn terug te kijken, is dat NPO veel eigen producties heeft. En daarvan hebben ze zelf de rechten. Maar voor buitenlandse programma's zijn de herhalingsrechten niet altijd geregeld (want te duur). Bij de zenders die veel Amerikaans materiaal vertonen, valt er vaak minder terug te kijken.

4. Gij zult geen beeld naar uw tv sturen

Handig: je kijkt tv via een app op de telefoon en stuurt het beeld naar het grote scherm via Apple TV en Google Chromecast. Zo kun je zonder afstandsbediening door het leven. Alleen werkt het niet altijd. Bij Ziggo's Go-app kun je alleen live-tv naar de tv-sturen, niet de herhaal diensten. Het is geen technische beperking, maar een licentie kwestie. Sommige zenders weigeren het 'casten' of vragen er te veel geld voor. Ziggo wil geen dienst vol hiaten aanbieden en zet de functie daarom helemaal uit.

5. Gij zult niet gratis hoge kwaliteit bekijken

Een doorn in het oog van iedereen die de gemist-dienst van de NPO online bekijkt: de beperkte beeldkwaliteit. Niet omdat het niet kan, maar omdat er een stilzwijgende overeenkomst tussen de grote tv-aanbieders (KPN en Ziggo) en de publieke omroep is. Zij verkopen een herhaaldienst met hoge beeldkwaliteit. Die zou niet kunnen concurreren met een gratis variant van de zelfde kwaliteit. De tv-diensten bieden HD (720 beeldlijnen). Kijkend en vergelijkend blijkt dat de goedkopere over the top-diensten niet de beeldkwaliteit hebben die Ziggo en KPN (via glasvezel) kunnen halen. Dat merk je vooral als je op het grote scherm sport of scènes met veel actie kijkt.

6. Gij zult geen account delen

De nieuwe generatie tv-diensten stelt beperkingen aan het aantal apparaten dat aan je account gekoppeld is (maximaal vijf, meestal). Daarnaast mag je maximaal twee videostreams tegelijk bekijken. Prima voor een klein huishouden, in een groter gezin wordt het lastig. Deze restrictie wordt opgelegd door de distributeur, die het delen van een accounts verkoopt als upgrade. Zo vraagt Netflix 12 euro per maand voor een gezinsabonnement.

7. Gij zult niet in het buitenland kijken

Even op het wifi-netwerk van het buitenlandse hotel meekijken naar DWDD of The Voice of Holland: dat mag niet. De licenties die in Nederland verstrekt worden, gelden alleen binnen de Nederlandse grenzen. Zelfs in Europa heb je last van geoblocking, zoals dit verschijnsel heet. De EU wil hier een einde aan maken, maar de grote producenten als Talpa en Endemol verdienen juist aan regionale licenties. Je kunt via VPN (virtual private network) surfen om te doen alsof je pc of telefoon toch in Nederland staat.

8. Gij zult geen basiszenders wisselen

Nieuwe tv-diensten stellen je in staat om een individuele zender naast het basispakket te nemen, maar je kunt geen zenders die je nooit kijkt (bijvoorbeeld NPO 2, Net5, RTL Z of SBS6) uit dit basispakket gooien. Zenders verkopen hun kanalen in bundels aan distributeurs. De voorkeurspositie telt mee: in de contracten staat bijvoorbeeld dat als er een concurrent bij de eerste tien kanalen uitvalt, andere zenders een plekje opschuiven.

9. Gij zult bij uw tv ook internet afnemen

Ziggo en KPN verkopen je het liefst zo compleet mogelijke pakketten, internet inclusief tv en (mobiele) telefonie, om overstappen te ontmoedigen. In theorie zou Ziggo zijn televisie-app los kunnen leveren van de internetverbinding, net zoals KPN Play werkt over elke data verbinding. Maar Ziggo heeft geen reden om klanten te winnen buiten het eigen netwerk, dat al landelijk dekkend is. Alle over the top-diensten werken met maand contracten, maar de grote providers houden vast aan jaarcontracten. Anders krijgen ze de investeringen er niet uit: een settopbox en de kosten van een installateur aan huis. Wel laten Ziggo en KPN je extra zender pakketten per maand uitschakelen.

10. Gij zult niet (maar zo) buiten de deur kijken

Onderweg tv kijken op je smartphone geldt als een extra 'recht' dat niet door alle tv-diensten is afgekocht. Bij KPN kun je bijvoorbeeld niet een programma terugkijken als je via 4G verbinding hebt, maar wel via wifi. Nog zo'n mobiele beperking: diensten als Amazon, Videoland en Netflix laten je series downloaden om onderweg te kijken zonder internet. Het werkt echter niet bij alle programma's. Weer gaat het hier om een extra recht. Het lijkt onlogisch, toch is het logisch in de wereld van extreem versnipperde tv-licenties.

LINEAIR BLIJFT

Het traditionele lineaire kijken is nog altijd populair. Wel komen er per huishouden meer methoden bij om programma's op afroep te kijken. Ook Netflix en YouTube, de beroemdste voorbeelden van on demand tv, krijgen lineaire trekjes. Netflix programmeert bij enkele series een vertraging in: afleveringen komen per week beschikbaar. Dat eist de Amerikaanse rechtenhouder.

Op YouTube zetten populaire vloggers hun updates op vaste momenten online en houden daarbij rekening met de tijdstippen waarop andere vloggers dat doen. Vroeger wachtten Nederlandse kinderen op woensdagmiddag tot EO's Kinderkrant begon, nu zitten ze klaar als woensdag om vijf uur de nieuwe video van StukTV op YouTube verschijnt.

